

Registrované partnerstvá na Európskom súde pre ľudské práva: Možnosti (a limity) konzervatívnej odpovede na rozsudky ESĽP (*Fedotova a Buhuceanu*)

“Zomieram ako verný služobník Boží a kráľov.”
—svätý Tomáš Morus

Toto boli posledné slová pred smrťou sťatím svätého Tomáša Morusa, jedného z najvýznamnejších anglických právnikov, politikov a filozofov svojej doby, na ktorú bol odsúdený za vlastizradu v roku 1534, keď pre svoju katolícku vieru odmietol zložiť prisahu o nadradenosti anglickej koruny nad pápežskou autoritou. Dilema dvojitej vernosti svetskej a duchovnej moci, kráľovi a pápežovi, republike a Cirkvi je v kresťanskej tradícii prítomná od jej počiatku a ani v dnešnej dobe neuberá na významnosti.¹ Keďže kresťan má byť “vo svete, ale nie z tohto sveta”, kľúčovou otázkou je, komu je kresťan *vernejší* v konečnom dôsledku (Tomášovo rozhodnutie možno vyčítať z poradia slov v úvodnom citáte).

V tej dobe nebolo ani pre vysoko postaveného človeka, tobôž nie pre obyčajného poddaného, bežné, aby sa musel rozhodovať, komu bude verný, keďže svetská a cirkevná moc sa v Európe do konfliktu medzi Henrichom VIII. a pápežom Klementom VII. prelínali. Dnes je situácia diametrálne odlišná; ako náboženský či občiansky konzervatívci žijeme v sekulárnom štáte, ktorý sa neviaže na “nijakú ideológiu ani náboženstvo”², ako často počúvame, a vybrať si, komu byť verný, si musíme takmer na dennom poriadku. Výnimkou nie je ani otázka definície a redefinície manželstva a s ňou súvisiaca otázka registrovaných partnerstiev. Na jednej strane si dnešný konzervatívce uvedomuje, že žije v demokratickom štáte, ktorý je viazaný ústavnými a medzinárodnými záväzkami garantovať menšinám rôzneho druhu ochranu pred “tyraniu väčšiny”; na druhej strane však ako zodpovedný občan verí, že niektoré inštitúcie, ako napríklad manželstvo, sú pre fungovanie celej spoločnosti nevyhnutné a zaslúžia si preto ochranu pred demokratickou premenlivosťou. Vo svetle nedávnych dvoch rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva (ESĽP) teda vyvstáva nasledovná otázka: *Akým spôsobom by bolo možné upevniť realitu manželstva ako “jedinečného zväzku medzi*

---

¹ Napríklad svätý Augustín túto dilemu prirovnal k existencii dvoch štátov, svetského a Božieho. Každý človek je podľa neho občanom jedného – práve jedného – z nich, a teda neexistuje niečo ako “dvojité občianstvo”. Zároveň však konečná vernosť duchovnej a nie politickej autorite v prípade, že sa dostanú do konfliktu, podľa Augustína neznamená, že kresťan má na svet a politiku úplne resignovať.

² Čl. 1 ods. 1 Ústavy SR.

mužom a ženou”³ a zároveň naplniť medzinárodné záväzky Slovenska do čo najväčšej možnej miery v duchu odkazu svätého Tomáša? Táto esej navrhne ako právne riešenie (1) vytvorenie neutrálneho právneho rámca pre spolužitie dvoch a viacerých osôb bez ohľadu na pohlavie a podstatu vzťahu spolužijúcich a (2) zmenu a doplnenie Ústavy SR za účelom explicitnej definície manželstva a k nemu prislúchajúcich práv a povinností vo vzťahu k novovytvorenému právnenému rámcu pre spolužitie. Táto esej tiež načrtne právne a spoločenské limity konzervatívnej odpovede, a výzvu pre konzervatívne hnutie na mimoprávne riešenie tejto otázky.

Vo veci *Fedotova a ďalší v. Rusko* EŠLP rozhodol, že z článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach (Dohovor) vyplýva členským štátom všeobecná pozitívna povinnosť zabezpečiť právne uznanie a ochranu párov osôb rovnakého pohlavia zavedením “osobitného právneho rámca”. Podľa EŠLP bola táto interpretácia článku 8 v zhode s “jasným pokračujúcim trendom” v rámci členských štátov smerom k právnenému uznaniu týchto párov (prostredníctvom inštitútu manželstva alebo iných foriem partnerstva), keďže väčšina z tridsiatich členských štátov prijala právne predpisy v tomto zmysle.⁴ Keďže nebolo možné identifikovať žiadny trend týkajúci sa konkrétnej právnej *formy* takéhoto uznania ako ani *obsahu* takejto ochrany, v oboch smeroch majú zmluvné strany pomerne široký priestor na voľnú úvahu,⁵ avšak poskytovaná ochrana musí byť primeraná, a to zo stránky *materiálnej* (výživné, zdaňovanie a dedenie) a *morálnej* (práva a povinnosti v oblasti vzájomnej pomoci). EŠLP tiež odmietol niekoľko dôvodov verejného záujmu, ktoré predložila ruská vláda, a to

---

³ Vzhľadom na obmedzený rozsah a lepšiu zrozumiteľnosť bola v hlavnej otázke tejto eseje použitá definícia manželstva z článku 14 odseku 1 Ústavy SR, no táto esej sa bude opierať o rozsiahlejšiu definíciu “manželského pohľadu na manželstvo” navrhnutého Girgisom, Georgeom a Andersonom: “*Manželstvo je zväzok muža a ženy, ktorí prijmu trvalý a výlučný vzájomný záväzok, ktorý sa prirodzene (vo svojej podstate) naplňa plodením a spoločnou výchovou detí. Manželia spečatujú (naplňajú) a obnovujú svoj zväzok manželskými úkonmi – úkonmi, ktoré tvoria behaviorálnu časť procesu reprodukcie a tým [manželov] spájajú ako reprodukčnú jednotku. Manželstvo je cenné samo osebe, ale jeho prirodzená orientácia na rodenie a výchovu detí prispieva k jeho charakteristickej štruktúre, vrátane noriem monogamie a vernosti. Toto prepojenie s blahobytom detí tiež napomáha vysvetliť, prečo je manželstvo dôležité pre spoločné dobro a prečo by ho mal štát uznávať a regulovať.*” In: GIRGIS, S., GEORGE, R. P., ANDERSON, R. T. What is Marriage? [Čo je to manželstvo?]. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, roč. 34, č. 1, s. 246.

⁴ *Fedotova a ďalší v. Rusko*, § 187.

⁵ *Ibid*, § 188.

ochrana tradičnej rodiny⁶, pocity väčšiny ruskej populácie⁷ a ochrana maloletých pred propagáciou homosexuality⁸.

Po kritickú konzervatívnu analýzu rozhodnutia *Fedotova* netreba chodiť ďaleko, keďže ju možno nájsť v dvoch odlišných stanoviskách sudcov Lobova a Wojtyczeka. Z *procedurálneho* hľadiska trpí rozhodnutie väčšiny troma hlavnými nedostatkami. Po prvé, pôvodná sťažnosť bola v čase svojho podania v roku 2010 neprípustná.⁹ Po druhé, evolučný výklad Dohovoru bol ESĽP uplatnený retroaktívne.¹⁰ Po tretie, v dôsledku nesplnenia podmienky jasnej identifikácie a formulácie všetkých verejných záujmov a hodnôt relevantných pre všetky členské štáty, a špecifického medzinárodného kontextu (vylúčenie Ruska z Rady Európy) *nemôže mať a nemá rozhodnutie ESĽP vo veci Fedotova precedentnú hodnotu ani účinky erga omnes pre ostatné členské štáty*.¹¹

Nezanedbateľnými nedostatkami trpí rozhodnutie väčšiny aj zo *substantívneho* hľadiska. V prvom rade sťažovatelia nenamietali porušenie svojich *individuálnych* práv v *konkrétnej* situácii v súlade s ustálenou judikatúrou súdu.¹² Navyše rozhodnutie väčšiny nahradilo

---

⁶ ESĽP už skôr rozhodol, že ochrana tradičnej rodiny je v zásade závažným a legitímnym dôvodom na rozdielne zaobchádzanie na základe sexuálnej orientácie. Zároveň však dodal, že pojem rodiny od prijatia Dohovoru prešiel a stále prechádza určitým vývojom. V tomto prípade podľa ESĽP neexistoval žiadny dôvod domnievať sa, že poskytnutie právneho uznania a ochrany párom osôb rovnakého pohlavia v stabilnom a oddanom vzťahu by mohlo samo osebe poškodiť tradičné rodiny, keďže nijako nebráni párom osôb rôzneho pohlavia uzavrieť manželstvo alebo založiť rodinu zodpovedajúcu ich poňatiu tohto pojmu (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, §§ 206 – 213).

⁷ ESĽP už skôr vo veci *Bayev a ďalší v. Rusko* odmietol argument ruskej vlády za obmedzenie slobodu prejavu, zhromažďovania a združovania sexuálnych menšín na základe nesúhlasu väčšiny obyvateľov Ruska s homosexualitou. Podľa ESĽP by bolo nezlučiteľné so základnými hodnotami Dohovoru, ak by sa výkon práv menšinovej skupiny podmieňoval akceptáciou väčšiny, keďže by sa tak stali skôr teoretickými než praktickými a účinnými.

⁸ “Predmetné legislatívne ustanovenia stelesňujú predpojatosť heterosexuálnej väčšiny voči homosexuálnej menšine” a “posilňujú stigmú a predsudky a podporujú homofóbiu, čo je nezlučiteľné s pojmami rovnosti, pluralizmu a tolerancie, ktoré sú vlastné demokratickej spoločnosti” (*Bayev a ďalší v. Rusko*, § 83).

⁹ Sťažnosť vo veci *Fedotova* bola podaná 20. júla 2010, štyri týždne po vyhlásení rozsudku v obdobnej veci *Schalk a Kopf v. Rakúsko*, v ktorej ESĽP rozhodol, že z čl. 8 Dohovoru nevyplýva členským štátom pozitívna povinnosť sprístupniť manželstvo párom osôb rovnakého pohlavia.

¹⁰ “Treba poznamenať, že skutočnosti uvedené v sťažnosti [...] pochádzajú z 21. januára 2010 [...]. Vzhľadom na rozsudok vo veci *Schalk a Kopf* nemožno ruským orgánom vyčítať, že v predmetnom čase právne neuznali zväzok osôb rovnakého pohlavia” (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, odlišné stanovisko sudcu Wojtyczeka, § 3.4).

¹¹ Po vylúčení z Rady Európy Rusko síce zostáva zodpovedné za porušenia práv, ku ktorým došlo predtým, ako 16. septembra 2022 prestalo byť zmluvnou stranou Dohovoru, avšak “povinnosť prijať opatrenia, ktoré by zabránili podobným porušeniam v budúcnosti [...], sa stáva irelevantnou” a rozhodnutie teda “nemá žiadne praktické dôsledky pre ďalší vývoj vnútroštátneho právneho poriadku žalovaného štátu, ale zároveň základné všeobecné otázky majú veľký význam pre štyridsaťšesť členských štátov [...]” (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, odlišné stanovisko sudcu Wojtyczeka, § 4.2).

¹² Podľa sudcu Lobova v ustálenej judikatúre ESĽP existujú iba tri výnimky, a to vec *Vallianatos a ďalší v. Grécko*, v ktorej však išlo o diskriminačné zaobchádzanie v súvislosti s možnosťou uzavrieť občiansky zväzok, a veci *Oliari a ďalší v. Taliansko* a *Orlandi a ďalší v. Taliansko*, ktoré ako jedinú predchádzajúce rozhodnutia uložili žalovanému štátu pozitívnu povinnosť zabezpečiť právne uznanie párom osôb rovnakého pohlavia, no

ustálený princíp “európskeho konsenzu” novým a nejasným konceptom “jasného a pokračujúceho trendu”¹³ a možno ho tiež považovať za nekonzistentné a diskriminačné¹⁴. Najväčším metodologickým nedostatkom nielen týchto rozhodnutí ESLP je však z konzervatívneho hľadiska jeho interpretačná metóda známa ako “doktrína živého nástroja” (“living instrument doctrine”).¹⁵ Táto metóda, nepochybne ustálená v judikatúre ESLP, je z hľadiska konzervatívnej právnej teórie neprijateľná, keďže prenáša významnú časť právomoci meniť a dopĺňať Dohovor z demokratických orgánov jednotlivých členských štátov na ESLP.¹⁶

Pre obmedzený rozsah stačí dodať, že rozhodnutie vo veci *Buhuceanu a ďalší v. Rumunsko* sa podstatne nelíšilo¹⁷ od precedensu *Fedotova*.

Ako by teda mala vyzeráť konzervatívna odpoveď? Táto esej sa domnieva, že právnou konzervatívnou odpoveďou na vyššie uvedené rozsudky ESLP ako aj na práve prebiehajúcu celospoločenskú debatu o právach párov osôb rovnakého pohlavia by malo byť vytvorenie

---

ktoré boli prijaté “vo veľmi špecifickom, ak nie výnimočnom kontexte, ktorý nemal žiadnu súvislosť so situáciou v Rusku alebo v ktoromkoľvek z ďalších šestnástich európskych štátov [...]” (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, odlišné stanovisko sudcu Lobova, § 10).

¹³ Väčšina tridsiatich štátov v tomto trende “nepredstavovala v čase predloženia veci Veľkej komore ani dve tretiny zmluvných štátov, nehovoriac o tom, že sedemnást’ ‘menšinových’ štátov predstavovalo v tom čase takmer polovicu obyvateľstva členských štátov Rady Európy” (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, odlišné stanovisko sudcu Lobova, § 15).

¹⁴ Na jednej strane sa v stanovisku väčšiny uvádza, že “páry rovnakého pohlavia sú v *relevantne podobnej* situácii ako páry rôzneho pohlavia, pokiaľ ide o ich potrebu formálneho uznania a ochrany ich vzťahu [...]” (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, § 202, autorovo zvýraznenie), na druhej strane však ESLP jasne zdôraznil, že článok 8 Dohovoru nepriznáva párom osôb rovnakého pohlavia právo uzavrieť manželstvo (čo by bolo logickým dôsledkom prvej premisy), čo znamená, že väčšina sa zároveň domnieva, že “situácia párov osôb rovnakého pohlavia je odlišná od situácie párov osôb rôzneho pohlavia, pokiaľ ide o potrebu formálneho uznania a ochrany ich vzťahu” (*Fedotova a ďalší v. Rusko*, odlišné stanovisko sudcu Wojtyczeka, § 3.4). Porovnaj s rozhodnutím G 258-259/2017-9 rakúskeho ústavného súdu nižšie.

¹⁵ Podľa tejto interpretačnej metódy, ktorú ESLP prijal v rozhodnutí vo veci *Tyrer v. Spojené kráľovstvo* (1978), je Dohovor “živým nástrojom”, ktorý sa musí vykladať “vo svetle súčasných podmienok” (*Tyrer v. Spojené kráľovstvo*, § 31), teda rozhodnutia ESLP nemusia mať nevyhnutne explicitný základ v texte Dohovoru, ak si to daná situácia vyžaduje.

¹⁶ Téma interpretačnej metódy ESLP je jadrom celkového problému, a preto by mala byť v centre konzervatívneho uvažovania a témou samostatných esejí. Otázkou do budúcnosti zostáva, či sa táto metóda stane demokraticky neznesiteľnou do takej miery, že prinúti niektoré členské štáty od Dohovoru odstúpiť. Pre krátke zhrnutie konzervatívneho právneho náhľadu na túto metódu pozri odlišné stanovisko sudcu Wojtyczeka vo veci *Fedotova*, §§ 1 – 2.

¹⁷ Tak ako vo veci *Fedotova*, aj vo veci *Buhuceanu* ESLP rozhodol, že nebolo nevyhnutné posúdiť, či nemožnosť právneho uznania vzťahov osôb rovnakého pohlavia ako alternatívy k manželstvu predstavovala porušenie článku 8 v spojení s článkom 14 Dohovoru z dôvodu diskriminácie na základe sexuálnej orientácie. Avšak v prvej sťažnosti založenej na tomto právnom základe *Maymulakhin a Markiv v. Ukrajina* ESLP rozhodol, že “rozdiel v zaobchádzaní v tomto prípade, ktorý spočíval v neodôvodnenom odopretí žalobcom akejkoľvek formy právneho uznania a ochrany ako páru osôb rovnakého pohlavia v porovnaní s pámi osôb rôzneho pohlavia, predstavuje diskrimináciu žalobcov na základe ich sexuálnej orientácie” (*Maymulakhin a Markiv v. Ukrajina*, § 80).

neutrálneho právneho rámca pre spolužitie dvoch alebo viacerých osôb bez ohľadu na pohlavie a podstatu vzťahu spoloživých, a to z niekoľkých dôvodov.¹⁸ V prvom rade Slovensku na základe vyššie uvedených rozsudkov vyplýva jasná povinnosť poskytnúť párom osôb rovnakého pohlavia nejakú formu právneho uznania a ochrany. Pokiaľ teda Slovensko zostane členom Rady Európy, a táto esej sa domnieva, že by malo, malo by si splniť povinnosť, ktorá mu z tohto členstva vyplýva. Zároveň treba vziať do úvahy nezanedbateľnú snahu časti občianskej spoločnosti na Slovensku zmeniť právny stav v tejto otázke, a to rovno redefiníciou manželstva. Jedným z hlavných argumentov na tejto strane je však okrem princípu “rovnosti” aj istým spôsobom tradičná konzervatívna intuícia, že sociálna skutočnosť predchádza štát¹⁹, a ten teda nemá právomoc meniť inštitúcie, ktoré existujú *a priori* – môže ich nanajvýš právne upravovať, čo je jeden z argumentov, prečo štát nemá právomoc redefinovať manželstvo. Ak teda v spoločnosti existujú jednotlivci, ktorých sociálna skutočnosť spočíva v tom, že sú v istom vzťahu s ďalším jednotlivcom alebo jednotlivcami (čo nezahŕňa iba páry osôb rovnakého pohlavia, ale napríklad aj dvoch súrodencov v pokročilom veku, ktorí sa o seba navzájom starajú), a v prípade neexistencie štátu by im ich užšie spoločenstvo uznalo nejaké práva (ako napríklad návštevu v nemocnici alebo rozhodnutie o zdravotnom postupe lekárov v prípade neschopnosti jedného z nich), táto esej sa domnieva, že by to mal urobiť aj štát. Preto v súvislosti s rozhodovaním ako predísť porušeniu *konkrétnych, praktických a individuálnych* práv je najdôležitejším faktorom to, či by navrhovaná právna úprava spôsobila neistotu v tom, čo je to manželstvo. Táto esej sa domnieva, že vyššie navrhnutá právna úprava by túto neistotu nespôsobovala, a to z dôvodu, že zahŕňa nielen dve, ale prípadne aj viaceré osoby, nielen osoby rôzneho, ale aj rovnakého pohlavia, nielen v romantickom, ale aj platonickom vzťahu – a zároveň, čo je najdôležitejšie, do veľkej miery²⁰ spĺňa povinnosť vyplývajúcu Slovensku z rozhodnutia *Fedotova*.

---

¹⁸ Riešenie v tomto duchu bolo navrhované aj pre Rusko po vynesení rozsudku *Fedotova*. Pozri BARTENEV, D. Will Russia Yield to the ECtHR? *Fedotova and Others v. Russia: Yet Another Test Case of Russia's Resistance to the European Human Rights Standards* [Ustúpi Rusko pred ESĽP? *Fedotova a ďalší v. Rusko: Další skúšobný prípad odporu Ruska voči európskym ľudskoprávnym štandardom*]. *Verfassungsblog*, 16. 7. 2021. Dostupné na: <https://verfassungsblog.de/will-russia-yield-to-the-ecthr/>.

¹⁹ Pozri napríklad Lev XIII., *Rerum Novarum*, 7 v kontexte práva na súkromný majetok.

²⁰ Právne riešenie, ktoré navrhuje táto esej, by bolo schopné úplne odstrániť všetky prípadné porušenia konkrétnych, praktických a individuálnych práv, ktoré sú, zvyčajne – rozhodnutie *Fedotova* sa javí ako jedna z výnimiek – pre ESĽP základom posudzovania prípustnosti akejkoľvek sťažnosti. Keďže by však nepredstavovalo osobitný právny rámec vyhradený iba pre páry osôb rovnakého pohlavia, navrhované riešenie by mohlo byť interpretované ako nedostatočný nástroj v boji proti predsudkom a diskriminácii. Treba však poznamenať, že v rozhodnutí vo veci *Buhuceanu* sa ESĽP odklonil od dôrazu na hodnotu vzťahov osôb rovnakého pohlavia samých osebe k dôrazu praktické účinky neexistencie právneho uznania pre tieto páry. Pozri FEDELE, Giulio. More Protection Than Recognition For Same-Sex Couples in *Buhuceanu and others v. Romania* [Viac ochrany ako uznania pre páry osôb rovnakého pohlavia v rozhodnutí *Buhuceanu a ďalší v. Rumunsko*]. *Strasbourg Observers*, 30. 5. 2023. Dostupné na

Táto esej by teraz rada stručne odpovedala na dva možné argumenty proti právnej úprave, ktorú navrhuje: Prečo radšej nezvoliť jednoduchšiu právnu úpravu vo forme fiduciárneho vyhlásenia?²¹ Alebo prečo radšej rovno nezaviest' pomerne rozšírenú právnu úpravu vo forme registrovaného partnerstva? Je pravda, že fiduciárne vyhlásenie by predstavovalo jednoduchú právnu úpravu, ktorá by umožnila predísť porušovaniu množstva konkrétnych, praktických a individuálnych práv – avšak ako dohoda medzi dvoma súkromnými osobami by nespĺnila jedno z kritérií stanovených ESLP, a to verejné uznanie štátom vo forme inštitúcie. Registrované partnerstvo by zas na druhej strane úplne do bodky splnilo všetky kritériá stanovené ESLP a zároveň do značnej miery aspoň nateraz uspokojilo požiadavky časti občianskej spoločnosti, no táto esej sa na základe judikatúry národného ústavného práva vo vybraných štátoch Európy domnieva, že zavedenie registrovaného partnerstva by v slovenskom právnom poriadku vytvorilo nekonzistentný a neudržateľný právny stav, a to pre porušenie princípu *rovnosti*. Príkladom je rozhodnutie rakúskeho ústavného súdu z roku 2017 vo veci G 258-259/2017-9, že rozlíšenie medzi manželstvom a registrovaným partnerstvom je protiústavné z dôvodu *porušenia zákazu diskriminácie*, a tak párom osôb rovnakého pohlavia priznal právo uzavrieť manželstvo a zároveň párom osôb rôzneho pohlavia právo uzavrieť registrované partnerstvo.²²

<https://strasbourgobservers.com/2023/05/30/more-protection-than-recognition-for-same-sex-couples-in-buuceanu-and-others-v-romania/>.

²¹ Fiduciárne vyhlásenie je forma právnej úpravy, ktorá umožňuje akejkolvek osobe pred notárom prejaviť vôľu, aby niekto iný konal v jej mene ako dôverník v určitých životných situáciách. Vládny návrh zákona u fiduciárnom vyhlásení z dielne vtedajšieho ministra spravodlivosti Viliama Karasa z apríla 2023 bol nakoniec neskôr v máji z hlasovania v Národnej rade stiahnutý novým vedením ministerstva spravodlivosti pre kontroverziu, ktorú tento návrh vyvolal.

²² Tomuto rozhodnutiu predchádzal postupný vývoj judikatúry rakúskeho ústavného súdu v tejto otázke. Zákon o registrovaných partnerstvách (“Eingetragene Partnerschaft-Gesetz”) bol v rakúsky prijatý ešte v roku 2010. Na základe rozhodnutia ESLP vo veci *X a ďalší v. Rakúsko*, že partner v registrovanom partnerstve má právo na adopciu biologického dieťaťa svojho partnera, prijal v roku 2013 rakúsky parlament zákon, ktorý partnerom v registrovanom partnerstve priznal právo na náhradnú adopciu, ktoré im vo vyššie spomínanom zákone na základe politického konsenzu zámerne nebolo priznané. Následne v poslednom rozhodnutí predtým, ako bolo z rakúskeho právneho poriadku nerovnoprávne postavenie osôb v manželstve a registrovanom partnerstve odstránené úplne, rakúsky ústavný súd v roku 2014 v rozhodnutí G 119-120/2014-12 rozhodol, že zákaz spoločnej adopcie pre páry v registrovanom partnerstve bol tiež protiústavný.

Podobný vývoj bolo možné pozorovať aj v judikatúre nemeckého ústavného súdu v čase, keď v nemeckom právnom poriadku bolo párom osôb rovnakého pohlavia ešte k dispozícii iba registrované partnerstvo. Otázka “manželstva pre všetkých” sa nakoniec pred nemecký ústavný súd nedostala, keďže definícia manželstva bola zmenená spolkovým parlamentom. Pozri SANDERS, A. E. H. When If Not Now? An Update on Civil Partnership in Germany [Kedy, ak nie teraz? Aktuálna správa o registrovanom partnerstve v Nemecku]. *German Law Journal*, roč. 17, č. 3, s. 493 – 499.

Je treba poznamenať, že vo väčšine prípadov nie je možné empiricky posúdiť dlhodobú právnu udržateľnosť koexistencie manželstva a registrovaného partnerstva, keďže k sprístupneniu manželstva došlo v rámci legislatívneho procesu a nie na základe súdneho rozhodnutia.

Táto esej sa ďalej domnieva, že základom udržateľného a trvácneho právneho riešenia tejto otázky je explicitná definícia relevantných inštitúcií a vzťahov medzi nimi, ako napríklad manželstvo, rodič a práva detí, v *ústavnom texte*, a z dvoch dôvodov. Po prvé, explicitná definícia pojmov značne sťažuje použitie evolučnej interpretačnej metódy ústavného textu súdmi, aj keď komparatívne ústavné právo pozná aspoň jeden prípad, keď ani explicitná definícia manželstva v ústave nezabránila jeho otvoreniu aj pre páry osôb rovnakého pohlavia.²³ Po druhé, na základe teórie suverenity a judikatúry niektorých ústavných a najvyšších súdov zmluvných strán Dohovoru má ústavný text prednosť pred ratifikovanými medzinárodnými zmluvami²⁴, čo je nesmierne dôležité predovšetkým vo vzťahu k ESLP a jeho evolučnej interpretačnej metóde.

Maďarský ústavný text môže v tomto prípade poslúžiť ako inšpirácia.²⁵ Je treba poznamenať, že maďarská ústavná definícia manželstva podstatne líši od definície z úvodu tejto eseje, a to v tom, že za rodinu považuje aj nemanželský vzťah medzi rodičmi a deťmi; tomuto trendu sa bude táto esej venovať v závere. Zároveň je však príkladom vyčlenenia manželstva ako aj k nemu prisluchajúceho výlučného práva na náhradnú a spoločnú adopciu vo vzťahu k inštitútu registrovaného partnerstva²⁶ prostredníctvom explicitných definícií v ústavnom texte.

Právnym limitom konzervatívnej odpovede na rozhodnutie *Fedotova* je v prvom rade jeho záväznosť pre všetky členské štáty Dohovoru, keďže názor vyjadrený sudcom Wojtyczekom, že pre vyššie spomínané procedurálne nedostatky nemá rozhodnutie *Fedotova erga omnes* účinky, je momentálne okrajový a nie je jasné, do akej miery by bolo možné, aby Slovensko, napríklad prostredníctvom Ústavného súdu, toto rozhodnutie z tohto dôvodu úplne odmietlo.

Záverom sa však táto esej domnieva, že oveľa dôležitejší limit konzervatívnej odpovede na rozhodnutia ESLP nie je právneho, ale spoločenského charakteru. Manželstvo v slovenskej “konzervatívnej katolíckej spoločnosti” už nejaký ten čas prakticky neznamená to, čo by

---

²³ Ide o rozhodnutie ADI 4.277/DF brazílskeho Najvyššieho federálneho tribunálu, v ktorom rozhodol, že brazílska federálna ústava “nedáva podstatnému menu ‘rodina’ žiadny ortodoxný význam” a “neobmedzuje právo na jej založenie na heterosexuálne páry” (s. 614), a preto tak nemôže urobiť ani jeho interpretačná metóda.

²⁴ KATROUGALOS, George (rapporteur). ECHR and National Constitutions [EDEP a národné ústavy]. *Council of Europe, Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights*. Prijaté 22. marca 2023.

²⁵ Čl. L maďarskej ústavy znie nasledovne: “(1) Maďarsko chráni inštitúciu manželstva ako zväzok jedného muža a jednej ženy vytvoreného na základe dobrovoľného rozhodnutia, a rodinu ako základ prežitia národa. Rodinné väzby sú založené na manželstve alebo na vzťahu medzi rodičmi a deťmi. Matkou je žena, otcom je muž. (2) Maďarsko podporuje záväzok mať deti. [...]”

²⁶ Registrované partnerstvá pre páry osôb rovnakého pohlavia boli v Maďarsku uzákonené v roku 2009.

človek na základe týchto nálepiek očakával. Je nespornou spoločenskou realitou, že manželstvo na Slovensko momentálne nie je jedinečným sexuálnym zväzkom²⁷ a dokonca ani privilegovaným miestom pre založenie rodiny²⁸. Odmietavý postoj k registrovanému partnerstvu na základe ochrany oslabenia statusu manželstva a ohrozenia morálky spoločnosti dnes už, žiaľ, iba ťažko obstojí v konfrontácii s realitou.²⁹ V skutočnosti právnej redefinícii rodiny a manželstva, o ktorú sa ESLP dlhodobo opiera vo svojich rozhodnutiach, doposiaľ vždy predchádzala ich redefinícia v spoločenskom povedomí členských štátov. Kľúčovou otázkou teda je, akú úlohu v tomto procese zohrali a zohrávajú samotní konzervatívci. Jednou z najväčších prekážok obhajoby tradičnej vízie manželstva a rodiny v celospoločenskej debate je častokrát prítomný nesúlad medzi zastávanými názormi a ich praktickým uplatnením v živote konzervatívcov (tiež známy pod pojmom pokrytectvo). Konzervatívna “odpoveď” na túto, ale aj mnohé ďalšie otázky sa nezaobíde bez sebakritickej reflexie na *individuálnej, rodinnej a komunitnej úrovni* (v protiklade s uspokojením sa so sebou samým v porovnaní s ostatnými, ktorí sú na tom určite oveľa horšie), pretože inak nebude pre “nekonzervatívcov” nikdy presvedčivá. Konzervatívna vízia bude všetkým na smiech, keď sa “tradičná rodina” bude končiť rozvodom alebo trpieť rôznymi závislosťami či násilím. Konzervatívna vízia bude všetkým na smiech, keď väčšina “konzervatívcov” bude žiť mimo manželstva, no zároveň bude odmietať “manželstvo pre všetkých” (ostatných). Konzervatívna vízia bude všetkým na smiech, keď sa hocikto s pomerom žien a detí takmer rovným 1:1 vyhlási za “konzervatívneho politika” a “konzervatívnou odpoveďou” bude nekritické pritakávanie, kompromis alebo rovno mlčanie, a to len preto, že daný politik presadí v parlamente niekoľko dôležitých konzervatívnych návrhov. Konzervatívna vízia bude na smiech, a to z pochopiteľných dôvodov. Inými slovami konzistentná konzervatívna “odpoveď” musí zastávať rovnaký postoj k všetkým “nekonzervatívnym” formám rodinného spolužitia, no čo je ešte dôležitejšie, jadro konzervatívnej odpovede by malo pozostávať zo snahy nanovo vybudovať príťažlivosť manželstva a rodiny v slovenskej spoločnosti, predovšetkým medzi mladými ľuďmi.

---

²⁷ V roku 2011 žilo podľa Štatistického úradu SR na Slovensku v kohabitácii osôb opačného pohlavia na Slovensku viac ako 63-tisíc párov. Z toho v tretine (!) z nich sa všetci členovia prihlásili k rímskokatolíckemu vierovyznaniu. In: PODMANICKÁ, Zuzana (ed.) a kol. Štatistika v súvislostiach: Rodinné správanie populácie Slovenska. *Demografia a sociálna štatistika 2015*. Bratislava: 2015, s. 27 – 28. ISBN 978-80-8121-430-1.

²⁸ V roku 2011 viac ako 60 % kohabitácii predstavovalo kohabitácie s deťmi. In: PODMANICKÁ, Zuzana (ed.) a kol. Štatistika v súvislostiach: Rodinné správanie populácie Slovenska, s. 27. V roku 2017 sa mimo manželstva narodilo viac ako 40 % detí. In: PODMANICKÁ, Zuzana (ed.) a kol. Štatistika v súvislostiach: Hlavné trendy populačného vývoja v SR v roku 2017. *Demografia a sociálna štatistika 2018*. Bratislava: 2018, s. 27. ISBN 978-80-8121-670-1.

²⁹ Neznámy autor. Mal by demokratický štát zriadiť inštitút registrovaného partnerstva? [vzorová študentská ese], s. 2.

Táto esej teda dospela k záveru, že konzervatívna odpoveď na rozhodnutia ESLP by mala presiahnuť navrhované dvojúrovňové právne riešenie, keďže jej najväčší limit právo taktiež presahuje. Preto táto esej nakoniec varuje pred pokúšením *výhradne* sa zamerať na ochranu formálnych inštitúcií a prehliadnuť ich nesúlad s realitou, ktorému ťažko odoláva konzervatívne hnutie nielen na Slovensku, keďže za jeden z najväčších konzervatívnych ideálov považuje snahu o súlad medzi veľkými ideálmi a každodenným životom. V tom je nám svätý Tomáš Morus príkladom hodným nasledovania.

Zoznam citovaných odkazov

Akademické práce

GEORGE, R. P., ANDERSON, R. T. What is Marriage? [Čo je to manželstvo?]. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, roč. 34, č. 1, s. 246 – 287.

Neznámy autor. Mal by demokratický štát zriadiť inštitút registrovaného partnerstva? [vzorová študentská esej], s. 2.

SANDERS, A. E. H. When, if Not Now? An Update on Civil Partnership in Germany [Kedy, ak nie teraz? Aktuálna správa o registrovanom partnerstve v Nemecku]. *German Law Journal*, roč. 17, č. 3, s. 488 – 508.

Rozhodnutia ESLP

Bayev a ďalší v. Rusko (sťažnosti č. 67667/09 a 2 ďalšie), 20. 6. 2017.

Fedotova a ďalší v. Rusko [VK] (sťažnosti č. 40792/10 a 2 ďalšie), 17. 1. 2023.

Maymulakhin a Markiv v. Ukrajina (sťažnosť č. 75135/14), 1. 6. 2023.

Schalk a Kopf v. Rakúsko (sťažnosť č. 30141/04), 24. 6. 2010.

Ústavy

Základný zákon Maďarska, čl. L ods. 1 – 2.

Ústava SR, čl. 1 ods. 1, čl. 14 ods. 1.

Štatistické publikácie

PODMANICKÁ, Zuzana (ed.) a kol. Štatistika v súvislostiach: Hlavné trendy populačného vývoja v SR v roku 2017. Demografia a sociálna štatistika 2018. Bratislava: 2018, 125 s. ISBN 978-80-8121-670-1.

PODMANICKÁ, Zuzana (ed.) a kol. Štatistika v súvislostiach: Rodinné správanie populácie Slovenska. Demografia a sociálna štatistika 2015. Bratislava: 2015, 102 s. ISBN 978-80-8121-430-1.

Ostatné odkazy

BARTENEV, D. Will Russia Yield to the ECtHR? Fedotova and Others v Russia: Yet Another Test Case of Russia's Resistance to the European Human Rights Standards [Ustúpi Rusko pred ESLP? Fedotova a ďalší v. Rusko: Ďalší skúšobný prípad odporu Ruska voči európskym ľudskoprávnym

štandardom]. *Verfassungsblog*, 16. 7. 2021. Dostupné na: <https://verfassungsblog.de/will-russia-yield-to-the-ecthr/>.

FEDELE, Giulio. More Protection Than Recognition For Same-Sex Couples in *Buhuceanu and others v. Romania* [Viac ochrany ako uznania pre páry osôb rovnakého pohlavia v rozhodnutí *Buhuceanu a ďalší v. Rumunsko*]. *Strasbourg Observers*, 30. 5. 2023. Dostupné na <https://strasbourgobservers.com/2023/05/30/more-protection-than-recognition-for-same-sex-couples-in-buhuceanu-and-others-v-romania/>.

KATROUGALOS, George (rapporteur). ECHR and National Constitutions [EDEL a národné ústavy]. Council of Europe, Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights. Prijaté 22. marca 2023.

Lev XIII. *Rerum Novarum*: Encyclical of Pope Leo XIII on Capital and Labor. Vatican: 1891, https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html.